

MAJOMVILÁG

A Madagaszkár-épületegyüttes és az Emberszabásúak háza

Állatkertet nehéz elképzelni majom nélkül, nem meglepő tehát, hogy Kertünknek épp a szívében épült fel a Majomház, az egyik legjelentősebb a Kós Károly és Zrumeczky Dezső által tervezett, erdélyi ihletésű műemléképületek sorában. Jelenleg Madagaszkár-ház néven üzemel, de a főszerep benne ma is a főemlősöké.

Lemurok kórusa

A Madagaszkár-házat voltaképpen felfoghatjuk épületegyüttesként is, hiszen a Kós-Majomházzal szerves egységet képez két kisebb épület: az egykori Kisemlősház, mely valaha rágcsálóknak és kisragadozóknak adott otthont, valamint a Bambi-ház, amelyben egykor büfé működött. Ma mindkettőben félmajmokat láthatunk. Az előbbi a varik lakóhelye, akik innen járnak ki a ház mögött elhelyezkedő, vizesárokka körülvett szigeteikre, az utóbbiban pedig a gyűrűsfarkú makik élnek. A két ház közötti, egykor leaszfaltozott terület lett a kattamakik kertje, ahová a látogató is besétálhat, hogy rácsok vagy üvegfal nélkül leshesse meg a lombok közt ugráló állatokat, mintha csak egy madagaszkári expedíció jarna. A makik avagy lemurok az Állatkert legzajosabb lakói közé tartoznak: hangjuk messziről idevonzza a közönséget.

Különlegességek a Madagaszkár-házban

A Madagaszkár-ház belsejében is folytatódik ez a testközel élmény, hiszen a ház nagy csarnokában szintén láthatunk szabadon mozgó állatokat. A makik mellett egy terráriumban helyet kapott itt a sziget óriáskígyója, a madagaszkári boa is – egy igazi állatföldrajzi rejtély, hiszen a boák legtöbb faja innen meglehetősen távol, Dél-Amerikában honos. Bár nem Madagaszkár szigetéről származnak, de ebben az épületben élnek az aranyhasúmangabék is – egy olyan közép-afrikai majomfaj egyedei, amely állatkertekben az óriáspandánál is ritkábban látható. Jó időben ezek a majmok is a szabadban tölthetik a napjukat: az egykori Állatódoda helyén kialakított szigeten. A ház túlsó sarka mögötti gyepen pedig Afrika páncélos óriásai, a sarkantyús teknősök legelésznek, megosztva otthonukat a náluk jóval kisebb európai szárazföldi teknősök állatcsempészektől elkobzott népes csapatával.

Legközelebbi rokonaink

A Majomház tőszomszédságában állt egykor a gerendákból épült Szarvasház, amelyet azonban az 1980-as években a Kert egy másik pontjára telepítettek át, hogy méltó helyet teremtsenek az emberszabásúak számára akkor épült új létesítménynek. Így az orangutánok és a gorillák a majmok közelében, de tőlük mégis elkülönülten nyertek elhelyezést, jelezve ezzel, hogy bár főemlősök a javából, ám közelebbi rokonságban állnak velünk, emberekkel, mint a többi majommal. A házhoz eredetileg tartozó kifutók időközben alaposan kibővültek: a gorillák még az egykori oroszlanbarlangot is megkapták. Nem árt megemlíteni azt sem, hogy majmok másutt is élnek az Állatkertben, az Újvilág főemlősői azonban földrajzi elterjedésüknek megfelelően a Dél-Amerika szektor létesítményeiben kaptak szállást.

Figyeld meg!

Ha a földön mászkálnak, a mangábékhoz hasonló farkukat a magasba emelik, mint egy zászlót. Érettségi szintjüktől függően 45-100 cm hosszú farkkal rendelkeznek.

Első hallásra milyen állatra tippelnétek a neve alapján? Valami gyíkféle vagy netán béka lehet?

Elárulom: az aranyhasú mangábé az óvilági majmok csoportjába tartozik.

Nyugat-Afrikában, a Kongó medence déli és középső részén, az esőerdők mélyén él, jól elrejtve mindenféle civilizáció elől. Tehát nemcsak a neve sejtet némi titokzatosságot, de élőhelyének kutatása, a faj tanulmányozása is igen nagy feladat a szakembereknek. Keveset tudunk a vadon élő populációkról.

Annyit azonban lehet tudni, hogy ezek a majmok nem szeretnek túl magasra mászni, idejük jelentős részét a talajhoz közel, 20-30 fős csoportokban töltik. Testhosszukat tekintve a hímek 40-60 cm-esek, a nőstények valamivel kisebbek. Testsúlyuk azonban akár a nőstények súlyának duplája is lehet, 13-14 kg. Ez körülbelül egy 1-1,5 éves gyermek súlyának vagy egy karton ásványvíznek felel meg. A csoportoknak saját kommunikációs rendszerük van, ami úgy működik, mint nálunk a beszélgetés, gesztikuláció. Különböző hangokkal, mimikával, testtartásokkal adnak hírt magukról társaiknak.

Az eldugott élőhely, valamint a veszélyeztetettség miatt különösen fontos az állatkertek szerepvállalása az aranyhasúmangábékkal kapcsolatban. Nagy büszkesége Kertünknek a nálunk élő csapat, ugyanis a világ összes állatkertje közül csupán 12-ben található meg ez a ritka faj. Sőt mi több, szaporításukban is élen járunk: számos alkalommal bővült már az állatkerticsalád. 175 napnyi vemhesség után egyszerre csak egy kicsi születik, akit közösen nevelnek a csapat nőstényei, bár kéthónapos koráig szinte folyamatosan az anyján csimpaszkodik. A csekély egyedyszám miatt egyre nehezebb olyan állatokat találni, amelyek nem rokonai egymásnak. Ebből a szempontból is különleges a legutóbb nálunk született kölyök. Apai ágon a felmenői mind amerikai állatkertekben éltek, míg anyai ágon európaiak a rokonai. Így az apróság megszületésével sikerült az amerikai vérvonalat az európaival keresztezni, megtörtént a vérfrissítés.

Ezeknek a majmoknak a bundája barnás, hasuk pedig arany színű, amiről a nevüket is kapták. Szívesen fogyasztanak alkalmanként rovarokat, de táplálékuk nagy részét gyümölcsök, magvak, levelek alkotják. Találékony állatok, folyton elfoglalják magukat valamivel. Van, hogy egymást kurkásszák, kergetik, vagy épp felfedezik, végigtapogatják környezetüket, csavarokat lazítanak, csomókat bontogatnak. Az egyedek életük során többször választanak párt, a legtöbb utódot nemző hím a csoportban a vezér. Viszonylag sokára, a nőstények 4-5, a hímek 5-7 éves korukra válnak ivaréretté.

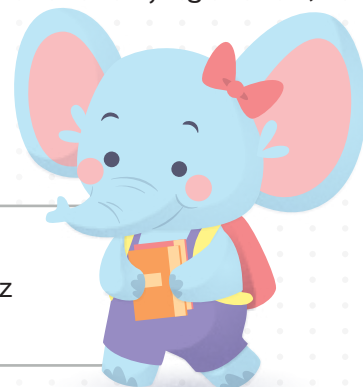
Aranyhasú mangábé

Cercocebus chrysogaster
Golden-bellied mangabey

Tudtad-e?

A legutóbb született kölyökkel együtt (2018. 10. 22. Virág Dorin, nőstény) jelenleg öt aranyhasú mangábé él nálunk, ez ma a legnagyobb létszámú állatkertben bemutatott csapat ebből az állatfajból.

Figyeld meg!

A gorillák mindegyikének más-más orrformája van. Figyeld meg a nálunk látható gorillákat! Ha ügyes vagy, egy idő után már csupán az orruk alakjáról is képes leszel felismerni őket.

Melyik élőlény jut eszedbe, ha legközelebbi rokonainkról esik szó? Az emberszabású majmok DNS-e szinte megegyezik az emberével, nem hiába illetjük őket hát ezzel az elnevezéssel. Közéjük tartoznak az orangutánok, a csimpánzok és a gorillák. Közülük a gorillák számítanak a legnagyobb emberszabásúaknak.

A gorillák két faja, a keleti és a nyugati gorilla, illetve ezek két-két alfaja Afrika trópusi esőerdeiben él. A ködös, esős, trópusi klímájú vidék tökéletes búvó- és táplálkozóhely számukra, melyhez remekül alkalmazkodtak: szőrük durva, erős, kiváló védelmet nyújt ezen éghajlati körülmények között.

A gorillacsalád élén a rangidős ezüsthátú áll: az ő feladata a többiek védelmezése és vezetése. Ha a csoport tagjait támadás éri, megvédi őket akár az élete árán is. A csoport többi tagjával, a nőstényekkel és a fiatalokkal összetartó családot alkotnak. Naponta 1-3 kilométert vándorolnak; mikor megtalálják a megfelelő éjszakázóhelyet, levelekből és gallyakból fészket építenek a földön vagy a fákon, s nyugovóra térnek.

A nyugati gorillák kisebbek keleti rokonaiknál. A hímek testsúlya elérheti a 180 kg-ot, a nőstények pedig 80 kg-ot is nyomhatnak. Sokáig élnek, átlagos élettartamuk a természetben 35 év, fogságban pedig akár 50 év is lehet. A gorillák alapvetően növényevők; a nyugati gorillák étrendjében ezen belül nagyobb mennyiségben van jelen a gyümölcs. Fejlett kommunikációval rendelkeznek: a csoport tagjai hangokkal és jelekkel kommunikálnak egymással. Egy fogságban nevelkedett nőstény nyugati síkvidéki gorilla, Koko volt az, aki közel 2000 angol szót értett meg, és csaknem 1000 jelzést ismert az amerikai jelnyelvből.

A gorillák megítélése a róluk szóló filmek után gyökeresen változtatta meg az emberek gondolkodását. Sajnos a filmek tévesen agresszívnek, gonosznak és félelmetesnek mutatják be ezeket az amúgy békés és barátságos állatokat. Emellett sajnos több olyan hamis hiedelem és mítosz született, ami miatt vadásszák ezeket a lenyűgöző teremtményeket. A gorillákcsökkenő egyedszámuk miatt „kritikusan veszélyeztetettnek” számítanak. Többek között az orrvadászat és az élőhelyek megsemmisítése jelent rájuk veszélyt. Szerencsére a természetvédelmi törekvéseknek és a parkőrök kitartó munkájának eredményeképpen az elmúlt években egyedszámuk növekedett.

Akár csak a természetben, nálunk is egy gorillacsalád mindennapjaiba nyerhet betekintést a hozzánk érkező. A család feje, Golo, az ezüsthátú hím gorilla irányítja a család mindennapjait, vezeti, egyengeti útját a család legifjabb tagjának, Indigónak, aki idén decemberben tölti be a harmadik életévét. Anyjának, N'yaoundának ő a második kölyke. A csapat tagjai között láthatjuk még Lieselt és Iringát, két nőstény gorillát. Közülük Liesel volt az, aki Golo mellett elsőként érkezett hozzánk, s három utódot hozott világra.

Nyugati síkvidéki gorilla

Gorilla gorilla gorilla

Western lowland gorilla

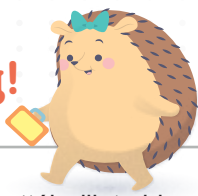

Tudtad-e?

A tantál nevű fémet többek között a mobiltelefonok gyártásához is felhasználják. E fém ércének bányászata nagyban fenyegeti a gorillák élőhelyét. Segíteni úgy tudunk, ha nem vásárolunk évente új mobiltelefont, illetve ha a már használt telefonjainkat gyűjtőpontokra visszük. Ezáltal hozzájárulhatunk a gorillák élőhelyének pusztulásának megállításához.

Figyeld meg!

Hosszú farkukat a katták illatmirigyeik váladékával kenik be, majd a magasba emelve lengetik – ez a csoporton belüli kommunikációt szolgálja. Emellett területjelzés céljából illatmirigyeiket különböző tereptárgyakhoz, például faágakhoz dörzsölik.

A kattamakik Madagaszkár déli-délnyugati részének erdeiben, bozótsaiban élnek. A testüket borító dús szőrzet alapszíne sötét, a háton viszont vöröses árnyalatú, a hason pedig fehér színű. Az arcuk fehér, az orruk és a szemük környéke fekete. A faj különlegessége a sávozott, fekete-fehér színű fark, amely kormányzásra és egyensúlyozásra is szolgál. Farkát járás közben az állat a magasba tartja. A két nem külső megjelenésében erősen hasonlít egymásra.

Napfürdő és kozmetika

A katták testhossza 38-45 cm, a farkuk hossza 56-62 cm, testsúlyuk 2,3-3,5 kg. Életmódjukra jellemző, hogy nappal aktívak, szívesen sütkéreznek felegyenesedett testtel, az éjjelt viszont pihenéssel töltik. Gyümölcsöt, fák kérgét, fiatal hajtásokat, virágokat, leveleket, rovarokat esznek. Az egyik fontos tevékenységük társaik bundájának ápolása, ezt párban végzik. Alsó fogsoruk metsző- és szemfogai úgynevezett fogfésűt alkotnak, amelyet szőrzetük ápolására használnak, csakúgy, mint hátsó lábuk második ujjának karmát – az összes többi ujjon köröm van.

Ki viseli a nadrágot?

Átlagosan 12-24 tagú, vegyes ivarú csoportban élnek, amelyben a nőstényeké a domináns szerep. Ők alkotják a hálózat magját, együtt nevelik a kicsinyeket, míg azok el nem érik az öt hónapos kort. Csapatosan keresik az élelmet. Éles kiáltásokkal tartják a kapcsolatot egymással. 28 eltérő hangjelzésük különböztethető meg. Az egyedek közötti kommunikációban a vizuális, a hanggal és a szagokkal történő kommunikációnak egyaránt fontos szerepe van. A nemi szervek környékén, a csuklón, valamint a hímek esetében a felkaron elhelyezkedő illatmirigyeik váladékát a csoporton belüli kommunikáción kívül területjelzésre használják.

Mi veszélyezteti őket?

A párzási időszakban, mely áprilistól júniusig tart, a gyűrűsfarkú makik agresszíven védik a területüket, s a nőstények a táplálékért versengenek egymással. Vemhességi idejük hossza 136 nap. Az utód(ok) augusztusban vagy szeptemberben szülehetnek meg. A kölykök eleinte anyjuk hasán lógnak, majd a hátán lovagolnak. Kék szemmel születnek, mely később élénksárgává válik. 1,5 éves korukra lesznek ivarérettek. A hímek 3-5 évesen hagyják el a családot. Élethosszuk a természetben 15 év, fogságban 30 év. Természetes ellenségük a fossza és a ragadozó madarak. Veszélyeztetettségét tekintve élőhelyeinek pusztulása miatt ez a faj sebezhető besorolást kapott.

Gyűrűsfarkú maki

Lemur catta

Ring-tailed lemur

Tudtad-e?

A Duke Egyetem Főemlésközpontjában Elizabeth Brannon tanulmányozta ezt a fajt, és megállapította, hogy a majmok és a félmajmok különbözősége leginkább a motivációban mutatkozik meg. A katták a feladatokat nagyon jól megoldották, de csak akkor, ha megfelelő jutalmat kaptak érte.

